

БИЖАГ- САЛОМАТГАН

* Беозор малхамлар

КҮКЛАМНИНГ ШИФОБАХШ КҮКАТЛАРИ

ФАСЛЛАР келинчаги деб азизланиб, интилил билан күтиладиган бахор борликни зеболантириб қолмасдан, балки узининг шифобаши нефматлар билан ҳам киши жонига ором беради. Малъумки, бахорга келиб одамда қандайдир бедармонлик, голиклиқ, камкуватлик, кўз атрофи, коронузация, кўнинг илаш дарражаси камайши, бош айланни, арзиматан елизвакдан шамоллан, кўхна хасталикларнинг бош кўтариши содир бўлши мумкин. Бундай ҳолатлар илмий нуткан назар билан осон тушунтирилади. Одам одатда баҳорга келиб анчагина дармони кетади. Чунки бу пайтага келиб киши аъзоларидаги ҳаёттаги фойлиятни ташминлайдиган биологик фоал моддаларнинг этишмаслиги содир бўлади. Аниана танасини ҳаётбахш омиллар билан ташминлайдиган мева, сабзавот ва резаворлар жуда камайиб кетган бўлади. Бунинг оқибатида аъзоларимизда содир бўладиган нозик биокимевий жараёнларда нуксонлар пайдо бўлади, ошқозон-чачини фаолитининг мароми бузилини, тана аъзоларидаги тоза қон билан ташминлайдиган олмайди. Шу туфайли доно халқимиз бундай пайтларни «илин узидид» деб атайдилар. Ана шундай узилиши рўй берадиган ташмаларда табай маҳрмати бўлшиш егулини аразийдиган нефматлардан ўз ўрнида фойдаланиши, шунингдеги азалаздан отобобаларимиздан мерос қолган шифобаши бахорий таомлардан истеммол этиши мақсадга мувофиқ келиди.

Диёримизда учрайдиган серусият кўкат ва гиёхларга исчалар, гуллик, жағ-жаг, қўйилюқ, япин, мачин, баликкўз, ўйничка, лимонут, эрмо, каврак, семизут кабйарларни кўрастиш билан бирга маданий равишда ундириладиган шинит, қараб, шовул, кўк пиёс, саримоск пиёс кўкати, ошрайхон, жохираийхон, садарайхон, майоран (жайдари тоғрибон), жамблай каби ошқиз намуналарни мисол киради кўрастиш мумкин. Маданий равишда учтирилиши мумкин бўлган ошқиз ва израворлар кариб фаслларнинг барчасида химояданган, иссиқона шаронтида лирида этиштириши мумкин. Кўйида биз ўлкамизда учрайдиган ҳамда маданий равишда этиштириладиган кўяларнинг хосиятларидан шингиллар беринг ўтами.

● Исламол — бир йиллик кўкат ўсимлиги бўлиб, утог ёнбагирларда, адирларда, ташландик жойларда, ўтлоқларда учрайди. Халқ табобати амалиётida Исламол баргарлардан тайёрланадиган дамлама камоқлини, томок, ўнка ва асаб касаллакларига деб хисобланади. Булардан ташқари исмаломи кишини дамланишидан қилини, пешоп ҳаётбахши омил сифатига тавсия этилади. Айни баҳор пайтларда исмаломдан кўкатли таомлар тайёрланадиган бирга шифоби қайнатиши ҳам тайёрлаш мумкин. Бунинг учун 1 ошиқ миқдорида исмаломининг сарҳил муррак ўти ёки барг, кўйи маси 200 грамм суб билан 10 датига давомида қайнатилиб, 1 соат давомида давламб қўйилади. Сўнгра докандан сузилади ва шарбатдан кунинг ярим пилеладан 3 маҳал ичлади.

● Мачин — баҳорий кўкатлар орасидан сархоснитлини билан ақралиб турди. Уни маҳаллий аҳоли баъзан ёввойи гулжонхўр, эшак шифра номи билан юртчила. Одатда мачин айни баҳор дамлаларида, ҳали гуллашга киргатилиши мисални сифатига фойдаланиши. Таники олимий С. Саҳобидиновинг берган матлумотларига караманда, мачин барглари асосида тайёрланадиган жайнатма изтиробли боли оғирнига, шиши, турли ўсмаларга даво сифатига тавсия этилса, идизи асосида тайёрланадиган жайнатма риштади қарши кўланнилайди.

● Газандай Узбекистонинг деярли барча вилоятлардаги този худудларда учрайди. Унинг муррак барглари ва новзодларидан кўнглиларди, сардак, бўтак ва суюқ ташмалар тайёрланниши билан бирга кўкатли сомса, чувчара, мантилар тайёрлашда фойдаланиши. Ҳалқ табобати амалиётida газандайт бергларидан тайёрланадиган дамлама ва ўсимлики кукуни беззак, нафас қисини, бурун ва оғиздан қон келши, кўкран оғирни, басвил азиятига мадхумлик қилиб, балгамнинг осони кўчишига ёрдам берувни восита сифатига тавсия этилади.

● Момоқаймоқ ўлкамиз багрини безайдиган хосияти гиёхлардандир. Ўз даврида ҳаким Абу Али ибн Сино юнуси шириши билан иштико сифатига жигар касаллакларни, унинг сут шириси билан ёси кўзга тушган юни асосида тайёрланадиган қайнатмасини иситмина пасайтируви, аъзоларни мустахамловчи восита сифатига ҳамда шамоллашда ичинши буорган. Момоқаймоқ оқиатини ҳазм қилиши аъзоларининг фаолитини ўйнугатириучи табиии мансаби сифатига, илдизи асосида тайёрланадиган жайнатма риштади қарши кўланнилайди.

● Газандай Узбекистонинг деярли барча вилоятлардаги този худудларда учрайди. Унинг муррак барглари ва новзодларидан кўнглиларди, сардак, бўтак ва суюқ ташмалар тайёрланниши билан бирга кўкатли сомса, чувчара, мантилар тайёрлашда фойдаланиши. Ҳалқ табобати амалиётida газандайт бергларидан тайёрланадиган дамлама ва ўсимлики кукуни беззак, нафас қисини, бурун ва оғиздан қон келши, кўкран оғирни, басвил азиятига мадхумлик қилиб, балгамнинг осони кўчишига ёрдам берувни восита сифатига тавсия этилади.

● Айни баҳор эркоти сифатига жуда кадрланиши гиёхлардандир. Ўз даврида Абу Али ибн Сино япин билан ишак оғирниларни даволаган. Уни овқат ҳазм қилиши яхшилович, қон тўхтатувчи, қайд қилиниши қодириувчи восита сифатига тавсия этилади.

Ҳалқ табобати амалиётida ялпизлини ўтакни кадрланишини тайёрланадиган ташмаларни мурраба кўченини, милил амалиётидан даволашада тавсия этиган. Унинг қайнатмасига қайд ўтишиб тайёрланадиган мурраба кўченини, ҳамда нафас ўйларни касаллакларнинг олдини олувчи восита сифатига тавсия этилади.

Манион НАВИЕВ,
доринчунос.

ОДАМЛАР бўладики, унлар кўрганда ҳайратдан оғизнинг очилиб қолади. Бу сабабга бу давбада, бу савлат тўкиб турнишлар! Аксар ҳолатларда бу кўзни оғизни киради. Аксар ҳолатларда ҳам ташналик би-дизи қўни-кўшини учун бўйи институтига ўқишига

олишганди. Она ҳам гап либ ўқиганинга яраша, да шаҳримизга кўчиб келди. Шуңча йил оғиз ювни, оғизни тарадим, ина тўрт-беш йил ларди отаси, — вақтни бе-Холида ҳам ташналик би-дизи қўни-кўшини учун бўйи институтига ўқишига

ёрдам кўрсанадиган эъзозларди.

* Фидоийларимиз

ЙЎҚ, ҲАЛОВАТ ИСТАМАЙМАН

Одатда бир тоифа одамлар борки, улар ўзлари ҳамда котириб ҳикоя қилолмайдилар. Мен ҳам Холида опанинг торгинигина айтиб берган ҳаёт ийни ҳикояидан ўтишиб тобобатида ҳамашиларни газетхонларга сузлаш иштиқоидан.

— Врачман, — деди Холида опа кулимсиз, чехрасидаги табассум унинг кўзларидаги ҳам акс этиб турарди. — Насбим билан фарҳланаман. Яхшиям врач эканман. Шуңча йил одамларнинг дардига шифо берди.

Одатда бир тоифа одамлар борки, улар ўзлари ҳамда котириб ҳикоя қилолмайдилар. Мен ҳам Холида опанинг торгинигина айтиб берган ҳаёт ийни ҳикояидан ўтишиб тобобатида ҳамашиларни газетхонларга сузлаш иштиқоидан.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

— Қиз бола ўқиб нима, шаҳар олиб берармиди? — деди онаси, — жойи чиқса узатин, гасига топширилди.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Эртага, ўз отам бўлгандан ўтишиб тобобатида ҳамашиларни газетхонларга сузлаш иштиқоидан.

Дарҳақнат Шукур ака тўғриди, адиши қилинди. Эру хотин фарзандсизлигидан, охирин, Шукур аниянинг, укасининг мисол киради кўрастиш мумкин. Шукур аниянинг бозорда тайёрланадиган кўни-кўшини ўтишиб тобобатида ҳамашиларни газетхонларга сузлаш иштиқоидан.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

— Қиз бола ўқиб нима, шаҳар олиб берармиди? — деди онаси, — жойи чиқса узатин, гасига топширилди.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

— Қиз бола ўқиб нима, шаҳар олиб берармиди? — деди онаси, — жойи чиқса узатин, гасига топширилди.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

— Қиз бола ўқиб нима, шаҳар олиб берармиди? — деди онаси, — жойи чиқса узатин, гасига топширилди.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

— Қиз бола ўқиб нима, шаҳар олиб берармиди? — деди онаси, — жойи чиқса узатин, гасига топширилди.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

— Қиз бола ўқиб нима, шаҳар олиб берармиди? — деди онаси, — жойи чиқса узатин, гасига топширилди.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

— Қиз бола ўқиб нима, шаҳар олиб берармиди? — деди онаси, — жойи чиқса узатин, гасига топширилди.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

— Қиз бола ўқиб нима, шаҳар олиб берармиди? — деди онаси, — жойи чиқса узатин, гасига топширилди.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

— Қиз бола ўқиб нима, шаҳар олиб берармиди? — деди онаси, — жойи чиқса узатин, гасига топширилди.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

— Қиз бола ўқиб нима, шаҳар олиб берармиди? — деди онаси, — жойи чиқса узатин, гасига топширилди.

Шошилма, хотин, — деди босицик билан отаси Шукур Солиҳов, — ўзини биласин, йўғимизни шу киз эди.

Холида Фаниева ўнинчи синфи 1945 йил ёзида, уруш тутаган йилкада тамомлаши. Онларда энди бир муаммо кўндилашган: қиз ўқисини, ишласини?

